

Baka Istvánra emlékeztek Kecskeméten

Beszámoló, Irodalom

2015.11.18 - tiszatáj

A Forrás folyóirat 2015. november 10-én emlékestet szervezett Baka István halálának huszadik évfordulójára. A rendezvény a kecskeméti Katona József Napok programsorozatba ágyazódott be, mondhatni menetrendszerűen, hiszen Füzi László a folyóirat

főszerkesztője kihangsúlyozta, már hagyománnyá vált, hogy Katona „előszülinapján” egy másik jeles irodalmi személyiség emléke köré is találkozókat szerveznek. A helyszínt a kecskeméti Katona József Könyvtár díszterme adta, ahol több mint negyven embert gyűlt össze, köztük a Baka család tagja is.

Füzi László úgy válogatta össze beszélgetőpartnereit, hogy Baka életéhez személyesen is kapcsolódó, különböző generációk képviseltessék magukat. Így prominens csapat gyűlt össze: Balog József, Bombitz Attila, Darvasi László, Gécz János, Szőke Katalin és Zalán Tibor. Az első negyedóra szellemidézésre emlékeztető hangulatban telt. Meghallgathattuk Balog József előadásában a *November angyalához* című Baka verset, majd Körösi Györgyi gondokaművész adta elő, Pócs Katalin által megzenésített *In modo d'una marcia* című művet. Füzi ezt követően átadta a szót vendégeinek, akiket arról faggatott, hogyan kerültek kapcsolatba Bakával, milyen emléket őriznek róla.

Elsőként Szőke Katalin, a szegedi egyetem szláv intézetének tanára idézte fel az emlékeit. Magyar–oroszlak szakosként csoporttársak voltak Bakával, közelebbi kapcsolatba a Szovjetunió belüli kötelező kirándulások alkalmával kerültek, ahol a moszkvai, kijevi cernagyarak helyett, inkább a helyi nevezetességeket látogatták meg. Költészetével kapcsolatban szerepverseit hangsúlyozta, illetve azt a tényt, hogy lírájára milyen erősen hatott fordítói munkássága, aminek eredményeként „jól kottázta a formát, és jól hallotta a verset”. Továbbá hozzátette, „azóta sincsenek olyan színvonalú műfordítók [oroszról – szerző], kivétel az idősebb generáció tagjai között”.

Füzi Szegedre, pontosabban a Kincskereső folyóira terelte a szót, hogy a szerkesztőségből jövet-menet, kiről és miről beszélgetett Bakával, illetve, hogy mennyire meglepődött, hogy „mindenről lehetett vele beszélgetni, kivétel a saját verseiről”. Gécz János és Zalán Tibor, a költő két kortársa nem egészen így emlékeztek vissza.

Zalán Tibor először Ilia Mihály keresztül hallott Bakáról, akinek ekkorra már megjelent első kötete, ezért mágusként tekintettek rá. Zalán nem titkolta kezdeti csalódásait Bakával kapcsolatban „Folyton teát akart inni, és folyton olyan dolgokról akart beszélgetni – például gyógynövényekről – amiről én nem. Kivétel a versek.” Zalán kifejtette, hogy a Baka-iskola erős teóriákra épült, amit a metaforizáltság magasfoka és a szigorú szerkesztés jellemezett, és „indulatosan ellenállt mindennek, ami neki nem tetszett”. Gécz János Hódmezővásárhelyen, katonaként olvasta Baka első verseit. „Személyesen Zalánon keresztül a Gödörben találkoztunk először, ahol valóban folyton teázott és pipázott”. Gécz anekdotikus hangulatban idézte meg a Kincskeresőt és a korabeli, szegedi szerkesztőségi miliőt, melynek szerves részét képezték a csinos szerkesztőségi titkárnők, a kockázások és némi vodka vagy rum [ebben nem volt egyetértés]. „A verstant tőle tanultam – főleg mint biológus – a Retek utcai verstantképzőben [ebben az időben itt volt Baka lakása Szegeden – szerző]. Az emlékezetes estéknek szerencsére jegyzőkönyvei is maradtak. Istvánt az háborította fel a legjobban, hogy mindannyian a legjobb költőnek tartottuk magunkat”.

Füzi következő kérdése már az eggyel fiatalabb generációhoz szólt, ők mit és hogyan őriztek meg Baka emlékéből. Darvasi László író bevallotta, „az ember egyetemi éve alatt számtalan aljasságot elkövet. Például kritikákat írt”. Ő Baka egyik kötetéről írt, mely kicsit érdesre sikerült, a szerzőnek természetesen ez rosszul esett. „Hogy hogyan lett ebből barátság? Fogalmam sincs. Talán Ilia révén”. Baka költészetéről pedig így vélekedett. „Bejött a posztmodern, neoavantgárd, szövegirodalom és ő mégis egyre erősebb, megdöbbenőbb lett. Ennek oka, hogy szerepjáték költészetét megtelt személyességgel és félelemmel”. Barátságuk alatt nagyon szerethető embernek ismerte meg Bakát, gyakori egyoldalúsága és sértődékenysége ellenére, bár viszonyuknak az tett igazán jót, hogy ő végül az írói pályát választotta, a költészet helyett. Balog József, aki jelenleg a szegedi médiatudományi tanszék tanára, a rejtőzködő alaptermészetű, de mégis dramaturgiai adottságokkal megáldott költő képét vázolta fel Bakáról. Ennek egyik bizonyítéka, hogy a 80-as években a Balog által szervezett JATE Klub Színházban Baka többször is elmondta verseit. Néha felolvasott a Magyar Rádió akkor még létező szegedi szerkesztőségében, ahová Balog szerkesztőként hívta meg. „Kompakt 27-28 perces műsorokat rakott össze, vers, zene, esszé. Volt hozzá érzéke és hangja is. Az adás előtt persze semmi kedve nem volt az egészhez” – utalt Baka nehézkes, de igazán szerethető mentalitására.

Bombitz Attila, a szegedi germanisztika tanszék tanára önmagát már a harmadik hullámként definiálta, aki érintkezésbe került Bakával. Már gyerekként ott volt a Kincskereső által szervezett nyári táborokban, és hamarosan már a folyóirat szerkesztőségébe is bejárása volt. Döbling kötetét tizennégy évesen dedikálta a mesterrel, melybe az alábbi szöveg került: „Ifjú szerkesztőtársamnak”. „Persze azt a véleményét továbbra is fenntartotta, hogy én abból egy szót nem érthetek” – summázta Bombitz, majd hozzátette neki is volt alakuló verseskötete, ám az ő szavaival élve: Baka „elég gyorsan letiltott a versírásról”. A költővel utolsó találkozása már a halála után a szövegein keresztül történt, a filológus szerepkörében. Ennek lett eredménye az életművet felkaroló kötetsorozat, melyet Szőke Katalinnal közösen szerkesztett.

Ezt követte az este legemlékezetesebb pillanata, amikor a terem világítása elhalványult, egy vetítövásznon megjelent Baka jól ismert portréja, a hanyagul félrefésült fekete haj, a retró szemüveg, a borzas szakáll, és egy felvételen a költő előadásában meghallgathattuk – már az est elején idézett –: *In modo d'una marcia*. Talán itt véget is érhetett volna a beszélgetés, ám Füzi Lászlóból még kikíváncozott kérdés, utalva egy Literán történő beszélgetésre, mely Baka kánonbeli helyét firtatta. A kérdést a maga részéről Füzi így finomította „Milyennek látják ma Baka István szerepét, miért tartják fontosnak?” Darvasi mindenképpen nagy költészetnek tekinti Baka életművét, a kánont pedig túlzottan kontextusfüggőnek, Szőke Katalin szerepverseit és kései költészetének intellektualizált indulatlíróját méltatta. Zalán szerint a Baka által teremtett értékek felülemelkednek a kánon aktuális divatján és kicsinyes erőfitogtatásain. Gécz az összegzésben nem költőként emlékezett meg Bakáról, mivel „nem esett szó a zenei és képzőművészeti tudásáról. A társművészetekben járatos volt, alapos és sokszínű. Keveset alkotott, de fajsúlyosat”. Balog József költészetének utóhatását emlegette, továbbá elfeledett prózáját.

Végül az est méltó záróeseménye Bombitz Attila nagy leleplező mutatványa lett. Bepillantást nyerhettünk a Kalligram gondozásában hamarosan megjelenő Baka *Összegyűjtött versek* című kötet egyes fejezeteibe. Külön érdekessége a kötetnek, hogy tovább lép a már megjelent *Tájkép fohással* című költői testamentumon, és olyan eddig nem közölt kéziratokat is bemutat, mint Baka gyerekkori versei, vagy egyéb eddig nem ismert kéziratok.

Garaczi Zoltán

[nggallery id=625]

Fotó: *Bahget Iskander*

Címke: Baka István, Balog József, beszámoló, Bombitz Attila, Darvasi László, Forrás, Füzi László, Garaczi Zoltán, Gécz János, irodalom, Katona József Napok, Szőke Katalin, Zalán Tibor